

KONSERLER

SELMİ ANDAK

RİCHTER'İN SON RESİTALİ

Ünlü piyanist Sviatoslav Richter'in İstanbuldaki ilk iki resitalini eleştiren önceki yazımda belirttiğim deyimle: «Büyüklerin Büyüğü»nün bütün dünyada olduğu gibi yurdumuzda da paha biçilmez fırsat sayılan olağanüstü resitallerinin şehrimizdeki sonuncusu, öncekilerde uyanan heyecanı son hadine vardırان bir «parlaklık» ve «derinlik» taşıdı... Böylece İstanbulda üç, Ankarada iki ve İzmirde bir resital veren virtüöz'u dinlemek imkânını bularak müzik dünyasının «gerçek sanat ufukları»nda yaşayanlar, gene de «keşke daha dinleyebilsek» dedirtecek kadar bir istekle bu konserlerden ve Richter'den kolay ayrılamadılar!.

«Piyano dehâsı» denilebilecek çapta böyle bir virtüözün bu konserleri, bize aynı zamanda iki bakımdan müzik çevremize anlam ve değerler kazandırdı. Şöyle ki:

ÖNCE MÜZİK

① Sviatoslav Richter, çaldığı her eserin bestecisine özgü, duygu, görüş ve biçimi'ni bütün çizgileriyle güçlü kılarak aydınlığa çıkarırken; aynı zamanda «Piyano ustalığındaki yaratıcılık»la ileri, olumlu ve ışıklı bir «yorumlama» örneği verdi. Richter'in «yorum anlayışı» ise bize şu noktada toplanıyor: Bestecilerin kendi çağlarına ve çevrelerine bağlı duygu, düşünce ve tarzları arasındaki ayrıntılar ne olursa olsun; «Müzik insanın insanca yaşaması, birbirini sevmesi, ulusların kaynasma-sı ve toplumların birlikte mutluluğa erişmesi amacıyla evrensellik içinde birleşen yüce bir sanat'tan başka birşey değildir.»

İşte, Richter'den önceki resitallerinde aynı anlam içinde dinlediğimiz eserler gibi, şimdi de bu son resitalinde ilk parça olan Mozart'ın «No. 7, Do majör, K, 309» Sonatı... Derinliğini, acılarını, aşkını, yoksulluğunu ve insanlığa sevgi ve şefkâtini «çocuksu bir neşe» ve «sâdelik» içinde belirten dâhi besteci Mozart'ı çalarken, Richter de: O «büyük çocuk» niteliğine bürünen, yerine göre neşeli, yerine göre mücadeleci ve hareketli bir «yorum»a ulaşıyor... Ve, o ne pırıl pırıl, zarif, akıcı «tuş»!.

Sonra Chopin'in «Fa majör Op. 5, Rondo a la Mazurka»sı ile «No. 1, Sol minör, Op. 23 Balladı»... Halk dansları ritmine sadâkatle birlikte «şiirsel romantizm» ve «ülkücü mücadele»yi birleştiren olumlu, güçlü ve şaşılacak kadar başdöndürücü hızda tam bir Chopin çalışması Richter'inki!

Ve Chopin'den sonra Debussy'ye geçişi Richter herhalde boşuna düşünmemiş olacak? Bir kitapta rastladığım Debussy'nin şu sözleri ne kadar anlamlı: «Ruhumdaki masalımsı hayal, adetâ Chopin'in bir Ballad'ı gibi...»

İşte Richter'den Debussy'nin (İkinci defter'den) «12 Prelüd»ü de böyle!.. O ne renk zenginliği!.. Şayet Debussy'yi yorumlamak, önce «piyano tuşlarından ve her nota'dan göz kamaştırıcı güzellikte ve insanın içini dolduracak genişlik ve derinlikte Sesler çıkarmağı gerektiriyorsa;» bu nitelik fazlasıyla renk bolluğu içinde Richter'in çalışmada var... Ve, sadece bu kadarla kalmayıp, tipik Fransız bestecisi Claude Achille Debussy'nin kendine özgü iç dünyasıyla birlikte Verlaine'nin Şiir dünyasından Fransız resim sanatının en etkileyici «empresyonizm»ine kadar «rengârenk ve ışıklı bir âlem»in izlenimlerini duyurmak ise, gene Debussy'yi Richter'den dinlemeli... Özellikle Debussy'yi dinledikten sonra Richter'i diğer büyük piyanistlerle açıkça kıyaslamaktan ve onun ağır bastığını söylemekten hiç çekinmiyorum!.

OLGUN DİNLEYİCİ..

② Richter'in konserlerine gösterilen misline az rastlanır ilgi, büyük kentlerimizde de gerçek müzik dinleyicisinin artık en usta virtüözleri ayırma ve anlama bakımından gitgide olgunlaştığını; değer yargılarını yerinde kullandığını açıkça belli etti. Bu çok sevindirici bir olaydır. Böylece bizde de ağırbaşlı ve ileri anlatıda evrensel müziğe istekle ve şuurla bağlanışta, övülecek bir gelişme başgöstermiştir.

EN İYİ ELEŞTİRİCİ?

Sviatoslav Richter'in şehrimizdeki son resitali, beklenmedik ve hoş bir sürpriz'le kapandı?.. Richter ardı arası kesilmez alkışlar arasında, büyük dinleyici kitlesinin isteğini karşılamak üzere «tekrar» çalmak için piyanoya yaklaştığı zaman, piyanonun arızalanmış olduğunu gördü ve kollarını piyanoya doğru «Ne yapayım?» gibilerden açarak, çok sempatik bir şekilde özur dileyerek sahnedan çekildi!.

Evet, Richter bu durum karşısında birşey yapamazdı?.. Amma büyük piyanist aslında, istemeden faydalı birşey yapmıştı! Her ne sebeple yıllardanberi «bozuk çalan», fakat orijini mükemmel bu piyano, uzun süredenberi virtüözleri ve dinleyiciyi çileden çıkartmaktaydı... İşte Richter, bir ân için bile olsa, bilmeden, bu piyanoda eziyet çekmiş virtüözlerin «ah»ını almış oldu!..

...Ve böylece Sviatoslav Richter için en iyi ve hoş eleştirmeyi bu emektar piyano yapmış oldu: «Büyüklerin büyüğü» karşısında dayanamadı mı dersiniz?...